1. UYGULAMA ALANLARINA GÖRE DİN HİZMETLERİ

Allah (c.c.)* insanlığa ilahi kurallar göndermiştir. Bu ilahi kuralların amacı insanı dünya ve ahirette mutlu kılmaktır. Hz. Âdem'den (a.s.)** Hz. Muhammed'e (s.a.v.)*** kadar bütün peygamberler Cenab-ı Allah tarafından ilahi kuralları tebliğ etmekle görevlendirilmiştir. Her peygamber kendi toplumuna tebliğ etmiş, sonra da bu kuralları öğretmiş ve insanları eğitmiştir,[1] çünkü insanlığın buna ihtiyacı vardır.

NOT EDELİM

" İlim tahsil etmek için yolculuğa çıkan kimse, evine dönünceye kadar Allah yolundadır. "

(Tirmizî, İlim, 2.)

Allah (c.c.) bu konuda Bakara suresi 151. ayette şöyle buyuruyor: **"Nitekim aranızdan size bir peygamber gönderdik: O size ayetlerimizi okuyor, sizi arıtıp temizliyor, size kitabı ve hikmeti öğretiyor; yine size daha önce bilmediklerinizi öğretiyor."** Peygamberimizin (s.a.v.) hayatı bu ayette verilenlerle ilgili örneklerle doludur. Müminler abdestten namaza, zekâttan hacca kadar bütün ibadetlerin hükmünü ve nasıl yapılacağını peygamberimiz (s.a.v) den öğrendiler. Yemekten önce ve sonra elleri yıkamayı, dişleri fırçalamayı onun tavsiyesi üzere yerine getirdiler. Doğruluk, dürüstlük, güvenilirlik gibi temel değerleri onun sayesinde hayata geçirdiler.[2]

DÜŞÜNELİM-PAYLAŞALIM

*İbn Mes'ud (r.a.)**** anlatıyor."Resulullah (s.a.v) bize namazı şöyle öğretti: '' Önce tekbir getirdi iki elini kaldırdı. Rükûa gittiği zaman ellerini dizlerinin arasına kavuşturdu..."*

Ebu Davud, Salat,150; Nesâî,İftitah,90.

Yukarıda anlatılana göre Peygamberimiz(s.a.v) müminlere nasıl din hizmeti vermiştir.Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Her insan, ihtiyaçlarının karşılanmasını ister. Bu ihtiyaçların en önemlilerinden biri de dindir. Dolayısıyla ihtiyaç duyduğu her şeyle ilgilenir. İhtiyaçlarına cevap verecek sorumlular arar. Geçmişte ve günümüzde ad koymadan nikâha, hatim duasından yağmur duasına, ilmihal bilgilerini öğrenmeden Kur'an-ı Kerim okumayı öğrenmeye, hasta ziyaretinden taziyeye kadar

---

* c.c. : "Celle celâluhu" şeklinde okunur. Yüce Allah'ın ismi anıldığında kullanılan bir saygı ifadesidir.
** a.s. : "Aleyhisselam" şeklinde okunur. Selam üzerine olsun anlamına gelen bir dua ve dilek cümlesidir. Bu dua, peygamberlerin adı anılınca saygı ifadesi olarak kullanılır.
*** s.a.v. : "Sallallahu aleyhi ve sellem" şeklinde Hz. Muhammed için okunur. "Allah ona salat ve selam etsin." anlamına gelir.
1. bk. Bakara suresi, 129. ayet; Âl-i İmrân suresi, 164. ayet; Maide suresi, 67. ayet; Nisa suresi, 79. ayet.
2. bk.Tirmizi , Şemail, 7; Buhârî,İsti'zan,47.
**** r.a. : "Radıyallahu anh/anhâ" şeklinde okunur. "Allah ondan razı olsun" anlamına gelir. Sahabilerden herhangi birinin adı anıldığında kullanılır.

ömrünün her basamağında din hizmetlerine ihtiyaç duyar. Bu ihtiyaçlarını sağlıklı bir şekilde ve liyakatli kimselerden almak ister.

Din hizmeti ilgi çekici, insanların ısrarla isteyeceği ve ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte olmalıdır. Bu nedenle de günümüzde dinî hizmetler ihtiyaç odaklı, beklenti merkezli olmak durumundadır.

Günümüzde Din hizmetleri dinî esasları kişi ve topluma doğru şekilde öğretmenin yolunu açar. Ancak din hizmetlerinin sağlıklı ve başarı ile yürütülebilmesi için bazı ilkelere uyulması gerekir. Bu ilkelerin başında dinî hizmet verecek kişilerin her alanda bazı yeterliliklere yani görev yapabilme gücüne sahip olmaları zorunludur. Örneğin; alan, genel kültür bilgisi ve eğitme öğretme yeterliliği bunlardandır. Dinî hizmet verilecek hedef kitlenin sosyal ve kültürel durumu, yaşı ve cinsiyetinin göz önünde bulundurulması bu ilkeler arasında yer alır.

Kaliteli bir din hizmeti sunan görevli, uygulama alanına göre plan yapar. O alanın şartlarına uygun hizmeti hedef kitleye sunar.

Din hizmetleri insan hayatının her devre ve alanında yer aldığı için din hizmetlerinin çeşitli olması ve uygulama alanlarının farklılık göstermesi doğaldır.

DÜŞÜNELİM-PAYLAŞALIM

“Sizin en hayırlılarınız Kur’an’ı öğrenen ve öğretenlerinizdir.”

(Buhârî, Fezâilü’l-Kur’an, 21.)

Hadis-i şerife göre Peygamberimiz (s.a.v.) din hizmeti konusunda nelere dikkat çekiyor? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Örgün Eğitimde Din Hizmetleri

Eğitim öğretim faaliyetleri İslam toplumunun temelidir. İslam'ın ilk emri "Oku" ile başlar.[3] Peygamberimiz (s.a.v.) *"İlim öğrenmek kadın erkek her Müslümanın üzerine farz kılınmıştır."*[4] buyurmuştur. Yüz yüze eğitim dediğimiz örgün eğitim, İslam tarihinde, Mekke Dönemi'nde başlayıp günümüze kadar uygulanmış ve hâlâ da uygulanmaktadır.

Görsel 1.1: Din eğitimi örgün eğitim kurumları dışında da desteklenir.

Örgün eğitim günümüzde **okul öncesi** eğitimle başlar, yükseköğrenimle son bulur. Okul öncesinde drama, oyun, boyama ve çizgileri birleştirme gibi yollarla Kur'an harfleri öğretilir. Böylece çocuğun Kur'an-ı Kerim'i ses, şekil, içerik bakımından kendi seviyesine göre tanıması amaçlanır. Allah (c.c.) ve peygamber sevgisini kazandırma amaçlı temel dinî bilgiler verilir. İslam dininin değerlerini insan hayatına anlam kazandıran unsurlardan biri olarak kendi seviyesinde fark etmesi hedeflenir.[5]

Temel eğitimde; Millî Eğitime bağlı özel ve resmî okullarda din hizmeti, zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleriyle verilir. Ayrıca Kur'an-ı Kerim, Peygamberimizin Hayatı, Temel Dini Bilgiler dersleri de seçmeli olarak verilmektedir. İmam hatip ortaokullarında ise Kur'an-ı Kerim, Arapça, Peygamberimizin Hayatı, Temel Dinî Bilgiler dersleri zorunlu olarak verilmektedir. Bu kademede öğrencilerin kültür ve dinî bilgi seviyelerinin artırılması amaçlanır.

Ortaöğretimde ise din hizmetleri Millî Eğitime bağlı özel, resmî, mesleki teknik liseleri ile imam hatip liselerinde verilmektedir. İmam hatip liseleri dışındaki okullarda zorunlu olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin yanında Kur'an-ı Kerim, Peygamberimizin Hayatı, Temel Dinî Bilgiler dersleri seçmeli olarak okutulur. İmam hatip liselerinde ise meslek dersleri adı altında Kur'an-ı Kerim, Tefsir, Hadis vb. dil dersi olarak da Arapça okutulmaktadır.

Yükseköğretimde din öğretimi ilahiyat, İslami ilimler, dinî ilimler, uluslararası İslam ve din bilimleri fakültelerinde sürdürülmektedir.[6]

Yaygın Eğitimde Din Hizmetleri

Yaygın din eğitimi; halka dinî bilgi verir, hayatı yorumlama becerisi kazandırır, dinî ve millî değerleri tanıtır. Dinin kardeşlik, fedakârlık, sevgi ve saygıya dayalı olduğunu öğretir, kişilerin bu ve buna benzer meziyetlerini geliştirir, dinî ibadetlerin usulüne uygun yerine getirilmesine yardımcı olur. Amaç kişiye dinî bir meslek kazandırmak değildir. Yani bu eğitimi alan kişilerin bir görev alabilme hakkına sahip olmadığı eğitimdir.[7]

3. bk. Alak suresi, 1-5. ayet.
4. İbn Mâce, Mukaddime, 17.
5. bk. İsmail Sağlam, Bilal Yorulmaz, Fatma Kotan, vd., Kur'an Kursları Etkinlik ve Öğretici Kitabı, s. 15-30.
6. bk. Halis Ayhan, "İlahiyat Fakültesi", DİA, C 22, s. 71-72.
7. bk. Millî Eğitim ve Din Hayatı (Tebliğler ve Müzakereler), s. 114.

Günümüzde Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yürütülen; her yaştan insana vaaz, hutbe, kurs, seminer, konferans ve basın yayın yoluyla temel dinî bilgileri, din kültürünü ve ahlaki değerleri kazandırmayı hedefleyen dinî eğitim çeşitlerinden her birisi de yaygın din eğitimidir.[8]

Cami ve Mescitlerde Din Hizmetleri

Camiler günümüze kadar eğitim öğretim mekânı olmuştur. Cami toplanılan yer demektir. Caminin bir adı da secde edilen yer anlamında mescittir. Ülkemizde küçük yapılı camilere mescit denilmesi yaygındır.

Görsel 1.2: Camiler Allah'ın (c.c.) evi, müminler de Allah'ın (c.c.) şerefli misafirleridir.

Camide din hizmetlerini cami içi ve dışı olmak üzere iki bölümde ele alabiliriz. Cami içinde; İmam-hatiplik, müezzin-kayyımlık, vaaz ve irşat hizmetleri, mukabele okuma, tefsir, meal, ilmihal ve hadis dersleri yapma vb. hizmetlerini sayabiliriz. Cami dışında ise kamu kurumlarına, dinî ve sosyal teşekküllere, huzurevi ve yaşlılara yönelik hizmetleri, hastane hizmetlerini, engellilere yönelik hizmetler, cezaevi ve ıslahevi din hizmetlerini ele alabiliriz.[9]

Kur'an Kurslarında Din Hizmetleri

Kur'an kurslarında Kur'an-ı Kerîm okuma ve ezberlemenin yanında İslam dininin kuralları da öğretilir. Kur'an kursları yatılı ve gündüzlü olmak üzere ikiye ayrılır. Yatılı Kur'an kurslarında genellikle hafızlık eğitimi verilir. Yatılı Kur'an kurslarında örgün öğretime devam eden öğrenciler de bulunur. Bu öğrenciler Kur'an-ı Kerim, Arapça, Temel Dinî Bilgiler, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Hayatı derslerini ve sosyal, kültürel etkinlikleri bir program içinde almaktadırlar.

Örgün eğitime devam eden öğrenciler bu kurslara yaz aylarında devam ederler. Bu hizmet Kur'an kursu öğreticileri ve cami görevlileri tarafından yürütülür.

Sosyal Hizmet Alanında Yaygın Din Hizmetleri

Toplumda maddi ve manevi mağduriyete uğrayan birçok kişi bulunmaktadır. Kadınları, çocukları, yaşlıları, mültecileri, madde bağımlılarını, hastaları, engellileri, şehit ve gazi yakınlarını vb.

8. Suat Cebeci, Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi, s. 113.
9. bk. Hayrettin Karaman, H. Kamil Yılmaz, İsmail Karagöz, Halil Altuntaş, Din Görevlisi Rehberi, s. 209-233.

bu grupta sayabiliriz. Bunların onurlarını zedelemeden problemlerini çözmeyi amaçlayan çalışmalar sosyal hizmetleri oluşturur.

Yaygın din hizmetleri için sosyal hizmet isteyen bireyler ve topluluklar öncelikli hedef kitledir. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı yetiştirme yurtları, yaşlı bakımevleri (huzurevleri), hastaneler, ceza ve infaz kurumları, işyerleri vb. mekânları sosyal hizmet alanında yaygın din hizmetleri verilen yerler olarak sayabiliriz. Hasta ziyareti, taziye, dargınları barıştırma, ad koyma, sünnet merasimi gibi yaygın dinî faaliyetlerini de sosyal hizmetler olarak sınıflandırabiliriz.

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kurumlarında Din Hizmetleri

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı Çocuk Destek Merkezi, Çocuk Evleri Sitesi, Diyanet İşleri Aile ve Dini Rehberlik Dairesi Başkanlığınca yaygın din hizmeti yürütülmektedir.

Bu hizmet İslam'ın iki ana kaynağı Kur'an-ı Kerim ve sünnet esas alınarak doğru bilgi ve güzel ahlak vasıtasıyla yürütülür. Çocuk ve gençlerin İslami inanış, dinî hayat tarzı, tutum ve davranışlarına karşı eşit uzaklıkta durulur. Aralarında herhangi bir sınıflama ve kıyaslama yapılmaz. Bu mekânlarda bulunan her bireyin dinî hizmetlerden faydalanması sağlanır.[10]

Hastanelerde Yaygın Din Hizmetleri

Hastaneler, tedavi edici ve koruyucu hekimlik gibi hizmet veren mekânlar olarak bilinir. Hastanın ve hasta yakınının zor ve sıkıntılı zamanlarının geçtiği yerler olarak görülür. Dinimizin sağlık konusunda yaklaşımını hedef kitleye aktarmak bir ihtiyaçtır. Bu bağlamdaki hizmet hasta ve hasta yakınının isteğine bağlıdır. Din hizmeti hastanın hayata tutunmasını sağlayacak moral verici sözlerden oluşur. Bilgilendirme ve aydınlatmanın ötesinde din hizmetinin manevi destek yönü ağır basar. Manevi destekle hasta ile inancı arasında köprü kurmak hedeflenir. Olumsuz hastalık algısı ortadan kaldırılmaya çalışılır. Dua, tefekkür, tevekkül, Kur'an-ı Kerim'den ilgili kıssalar okumak gibi yöntemler kullanılır.

SIRA SİZDE

"Allah hastalığı da şifayı da yarattı ve her dert için bir derman yarattı, tedavi olunuz."

(bk. Buhârî, Tıbb, 1.)

1. **Yukarıdaki Hadis-i şeriften yola çıkarak hastalık konusundaki düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.**
2. **Hastanelerde verilen din hizmetleri konusundaki düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.**

Yaşlı Bakım Rehabilitasyon Merkezi ve Huzurevlerinde Yaygın Din Hizmetleri

Huzurevi belirli bir yaşın üzerindeki vatandaşların ücret karşılığında veya ücretsiz kaldıkları bakımevleridir. Ülkemizde Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğüne, belediyelere, vakıf ve derneklere ait Yaşlı Bakım Rehabilitasyon Merkezi ve Huzurevleri bulunur.

10. bk. Orhan Demir, Yetiştirme Yurdu Gençliği ve Din Eğitimi, s. 30- 35.

Bu mekânlarda dinî sohbet, konferans, mübarek gün ve gecelerde de çeşitli etkinlikler yürütülür. Yaşlı bakım ve huzurevi sakinlerinin dinî hizmete ihtiyaçları vardır. Çünkü insan bu evresinde sağlık problemleri yanında eş ve yakın akranlarını kaybettiği için yalnızlaşma problemleri de yaşar. Böyle durumdaki yaşlıları ayakta tutup hayata bağlayacak en önemli etkenlerden birisi de dinî inançları olacaktır. İnsan hayatı hatta ölüm ve ötesine ait verilen dinî bilgiler ne kadar ikna edici olursa insanların yaşam kalitesi o derece artacaktır.[11]

Görsel 1.3: Huzurevi ve bakımevi yaşlılara hizmet verir.

Yaşlıların psikososyal yeterlilik ve üretkenliklerini artırmaya yönelik manevi destek, dinî danışmanlık, rehberlik hizmeti ve diğer gerekli hizmeti sunmak dinî bir vazifedir.[12]

DÜŞÜNELİM-PAYLAŞALIM

"Bir genç, ihtiyar bir kimseye yaşından dolayı hürmet ederse, Allah da ona yaşlılığında kendisine hürmet edecek birisini hazırlar."

(Tirmizî, Birr, 75.)

Hadis-i şerife göre yaşlılara uygulanan din hizmetinde yaklaşımımız nasıl olmalıdır? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Ceza İnfaz Kurumlarında Yaygın Din Hizmetleri

Ceza yasanın topluma zarar verdiğini kabul ettiği eylemlere karşı önerdiği yaptırım, **infaz** ise bir kararı bir yargıyı yerine getirme, uygulama, yürütüm demektir.[13] Tutuklu ve hükümlüler korku, gerginlik, tehlike, baskı gibi kaygılara; yalnızlık, sevgiden yoksunluk gibi duygulara kapılır. Aile ilişkilerinin bozulması, sevdiklerinden ayrı kalmak gibi sosyolojik etkiler altında kalırlar. Din ve dinî değerler bu olumsuzlukların giderilmesinde önemli rol oynar.

Ceza ve infaz kurumlarında ağırlıklı olarak vaizler (dinî danışman) görev yapmaktadır. Tutuklu ve hükümlülere dinî sohbetlerde bulunmakta, ilmihal bilgileri vermekte, Kur'an-ı Kerim okumayı öğretmekte dinî vazifelerin yerine getirilmesine yardımcı olmaktadır. Cezaevi vaiz-

11. bk. Hayati Hökelekli, Din Psikolojisi, s. 286.
12. Hayrettin Karaman, H. Kamil Yılmaz, İsmail Karagöz, Halil Altuntaş, Din Görevlisi Rehberi, s. 232.
13. Haluk Akalın, Recep Toparlı, Nevzat Gözaydın, vd. Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, s. 363,969.

lerinin yürüttüğü din hizmeti faaliyeti tutuklu ve hükümlülerin eğitimine yönelik önemli bir işlev görmektedir. Bu sayede hükümlüler millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerleri benimser ve korurlar. Beden, zihin, ahlak ve duygu bakımından dengeli bir yapıya sahip olurlar. Böylece o kişilerin ıslahı sağlanmış olur ve suç işlemelerinin önüne geçilir.[14]

Din Hizmetlerinde Farklı Uygulama Alanları

Yaygın din hizmetleri içinde geleneksel olarak yerine getirilen hizmetler de bulunur: Aile irşat büroları, ev ortamında din hizmetleri, hasta ziyaretleri, taziyede bulunma, ad koyma, iş yeri açılışı, dinî nikâh kıyma, özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerde din hizmeti, ihtida gibi hizmetler bunlardandır.

Aile İrşat Büroları

Diyanet İşleri Başkanlığı toplumun temelini oluşturan aile kurumunun sağlıklı bir şekilde varlığını devam ettirebilmesi için Türk aile yapısını da koruyarak aileye ve aile bireylerine yönelik çalışmalar yapar. Bu çalışmalar aile irşat büroları tarafından yerine getirilir.

Ev Ortamında Din Hizmetleri

Ev ortamında dinî hizmetlerin tarihi İslam'ın ilk günlerine dayanır. Erkam b. Ebi'l-Erkam'ın evi İslam dininin ilk öğretildiği ve dinî bilgilendirme sohbetlerinin yapıldığı merkez olmuştur. Erkam (r.a.), Müslümanlara karşı işkence ve baskıların arttığı bir dönemde Hz. Muhammed'i (s.a.v.) din eğitimi çalışmalarını sürdürmesi için evine davet etmiştir. Din hizmeti veren bu ev "Darü'l-Erkam" ismi ile de anılmaktadır.[15]

Âl-i İmrân suresi, 110. ayetinde; **"Siz, insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz; iyiliği emreder; kötülükten meneder ve Allah'a inanırsınız..."**ifade buyrulduğu gibi müminler, içinde bulundukları toplumda hayrı yaymak ve kötülüğe karşı mücadele etmekle görevlidir. Günümüzde ev ortamında yapılan din hizmetlerinin amacı da budur.

Hasta Ziyaretleri

Hasta ziyaretleri sadece hastanelerde değil evlerde de yapılır. Dinimize göre, hasta ziyareti müminin mümin üzerindeki haklarından biridir. Peygamber Efendimiz *"Müslümanın Müslüman üzerindeki hakkı beştir: Selamı almak, hastayı ziyaret etmek, cenazeye iştirak etmek, dâvete icabet etmek, aksırana 'yerhamukellah' demek."*[16] buyurmaktadır.

Peygamber Efendimiz ne zaman birisinin hasta olduğunu öğrense mutlaka ziyaretine gider, hâl ve hatırını sorardı. Hastanın ihtiyaçlarını karşılamaya çalışır, ailesini rahatlatmak isterdi. Peygamberimiz (s.a.v.) *"hastaların ziyaret edilmesini, cenazelerin takip edilmesini" istemiş, zira bunların "ahireti hatırlatacağını."*[17] bildirmiştir. Din hizmeti sunulan birisinin hastalığın olgunlaşmaya götüren bir sebep olduğunu bilmeleri, sıhhati nimet saymaları ve sağlığa kavuşmak için Allah Teâlâ'ya dua etmeleri önemlidir. Bu doğrultuda din görevlileri de topluma örnek olmak için hasta ziyaretlerine gider, gönül alırlar.

Taziye

Taziye sözlükte, birine sabır telkin etmek anlamına gelir.[18] Terim olarak yakını vefat eden kimseleri sabır ve metanet göstermeye teşvik etmeyi, başsağlığı dilemeyi, onları teselli edip acılarını paylaşmayı ifade eder. Resulullah (s.a.v.) Mûte Gazvesi'nde şehit düşen Zeyd b. Hari-

14. Adalet Bakanlığı 50.Yıl, s. 161.
15. İbn Sa'd, et-Tabakatül-Kübra, C 3, s. 242- 243.
16. Buhârî, Cenâiz, 2; bk. Müslim, Selam, 4; İbn Mâce, Cenâiz, 1.
17. bk. Buhârî, Cihâd, 171.
18. Ahmet Nedim Serinsu, Mehmet Sürmeli, Arif Alkan, vd., MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 353.

se (r.a.), amcaoğlu Cafer ve Abdullah b. Revaha'nın (r.a.) taziyesi için üç gün mescitte beklemiş, taziyeye gelenleri karşılamış ve cenaze sahiplerinin yanında olmuştur.[19]

SIRA SİZDE

"Başına bir musibet gelene taziye ziyaretinde bulunan kimseye musibete uğrayanın sevabı kadar sevap verilir."

(Tirmizî, Cenâiz, 71.)

Yukarıdaki Hadis-i şerife göre taziyenin önemi hakkındaki düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Bireylerde Din Hizmetleri

Özel eğitime ihtiyaç duyan ailelerin sağlıklı, doğru ve huzurlu bir dinî hayat yaşayabilmeleri için din hizmetleri oldukça önemlidir. Son zamanlarda gelişen dinî ve manevi hizmetler, özel eğitim öğrencilerine ve ailelerine de ulaşmıştır.

Cenab-ı Allah Abese suresi 1-4. ayetlerinde **"Kendisine o âma geldi diye Peygamber yüzünü ekşitti ve yüzünü çevirdi. (Ey Muhammed!) Ne bilirsin, belki de o arınacak, yahut öğüt alacak da bu öğüt kendisine fayda verecek."** buyurarak engellilere güzel davranılmasını istemiştir.

Âlemlere rahmet Hz. Peygamberimiz(s.a.v.) engelli bireylerin toplumdan kopmamasını istemiş ve engellilerin durumuna göre görevler vermiştir.

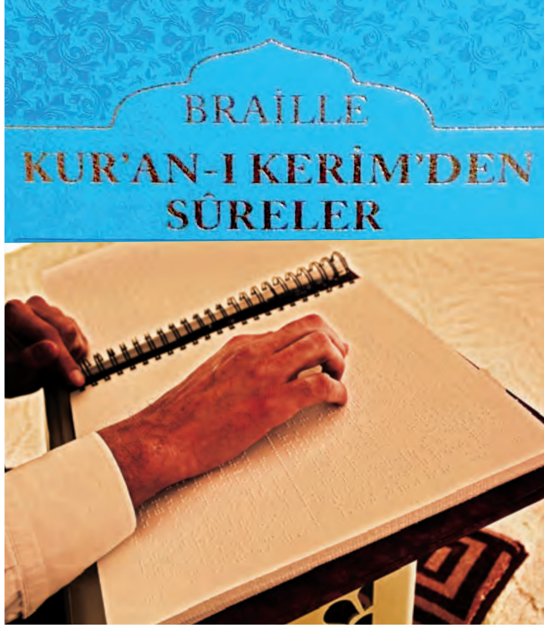
Resûlullah'ın (s.a.v.) görme engellilere yaklaşımı hakkındaki en güzel örneği Abdullah b. Ümmi Mektum'a karşı tutumunda görmek mümkündür. Onu Mescid-i Nebevi'de müezzin olarak görevlendirmiştir. Bununla kalmamış, kamu görevlerinin en üst kademesinde kendi yerine vekil, başka bir ifade ile devlet başkanı vekili olarak istihdam etmiştir (Çeşitli vesilelerle Medine dışına çıktığında on üç defa-Uhud Savaşı ve Veda Haccı da dâhil- Medine'de onu vekil bırakmıştır.).

İslam'da engellilerle ilgili çeşitli hükümlerin belirlenmesi, Abdullah b. Ümmi Mektum vesilesiyle mümkün olmuş; engellilerin vekil bırakılmaları, imamlık yapmaları, savaşa iştirak etmeleri, farz namazlara katılmaları, korunma amacıyla köpek beslemeleri gibi konular açıklık kazanmıştır.[20]

Dinî rehberlik hizmetlerinin etkili ve verimli bir şekilde yürütülmesi konusunda ilgili birimlerle iş birliği sağlanarak projeler üretilmekte ve yürütülmektedir. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı görme, işitme, zihinsel engelli vb. okulları ve Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı cami, mescit ve Kur'an kurslarında özel eğitime ihtiyaç duyan hedef kitleye din hizmetleri verilmektedir.

Görme, işitme ya da daha farklı bedensel ve zihinsel engeli bulunan, özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin dinî öğretim ve yaşayışları için bir takım kolaylıklar sağlanmıştır. Örneğin işitme

19. İbn Hişam, es-Sire, C 4, s. 22.
20. bk. İbn Sa'd, et-Tabakatü'l-Kübra, C 4, s. 205-212.

Görsel 1.4: Braille alfabesi ile yazılmış Kur'an-ı Kerim

engelli bireyler için bazı minarelerde ışıklarla ezan vakti bildirilirken cuma hutbeleri de işaret dili ile verilebilmektedir. Umre ve hac ibadetlerinin ifası için işaret dili bilen din görevlileri bulundurulmaktadır. Görme engelli bireyler için Braille alfabesi ile Kur'an-ı Kerim yazılmış ve temel İslam bilgilerini anlatan kitaplar kaleme alınmıştır. Bazı camilerde görme engelli bireylere kolaylık olması için kabartma halılarla yol tayini sağlanmıştır. Bedensel engeli olan bireyler için cami, Kur'an kursu ve din hizmeti sunan mekânlarda rampalar, asansörler yapılmış; engelli bireylere özel yerler ayrılmıştır.

Din görevlileri, engellilik gibi özel durumlarda kuşatıcı ve kucaklayıcı bir yaklaşım benimsemeli, samimi ve sağlıklı iletişim kurmaya özen göstermelidir. Kolaylaştıran zorlaştırmayan, müjdeleyen ve nefret ettirmeyen bir üslup ve yaklaşım tercih etmelidir.

İş Yerleri

Büyük şehirlerde bulunan organize sanayi bölgelerinde bazı fabrika işletmecileri çalışanlarının günlük ibadetlerini ifa edebilmeleri için mescit ve camiler açmışlardır. Buralarda Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından görevlendirilmiş görevlilerce din hizmeti verilmektedir.

21. bk. Hasan Küçük, İslam'da Kitle Eğitimi, s. 177-196.
22. bk. Mustafa Öcal, Din Eğitim ve Öğretiminde Metodlar, s. 48.